

กฎหมายตราสามดวง

ผู้แต่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ลักษณะการแต่ง แต่งเป็นร้อยแก้ว

กฎหมายตราสามดวง คือ ประมวลกฎหมายในรัชกาลที่ ๑ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่า ที่มีมาแต่ครั้งโบราณ แล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้นเมื่อ จุลศักราช ๑๑๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๔๗ โปรดให้เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ให้เอาลักษณะขุบเส้นหมึกสามชุด แต่ละชุดประทับตรา ๓ ดวง คือ ตราราชสีห์ คชสีห์ และบัวแก้ว ไว้ทุกเล่มเก็บไว้ ณ ห้องเครื่องชุดหนึ่ง หอหลวงชุดหนึ่ง และศาลหลวงอีกชุดหนึ่ง เมื่อครั้งที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง จัดพิมพ์เผยแพร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ม.เออร์ แลงกาด์ ดอกเตอร์กฎหมายฝรั่งเศส เป็นผู้ชำระกฎหมายตราสามดวงใหม่นั้น ได้สันนิษฐานว่าหนังสือฉบับหลวงชุดหนึ่งเป็นสมุดไทย ๔๑ เล่ม ฉะนั้น กฎหมายฉบับหลวงมีตราสามดวงซึ่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น จึงมี ๑๒๓ เล่ม ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง ๗๙ เล่ม เก็บไว้ที่กระทรวงยุติธรรม ๓๗ เล่ม หอสมุดแห่งชาติ ๔๒ เล่ม ส่วนอีก ๔๔ เล่ม ไม่ทราบว่าจะหายไปด้วยประการใด นอกจากฉบับหลวง ตราสามดวง ๓ ชุด ดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่ายังมีฉบับรองทรงอีกฉบับหนึ่ง